

Vahinko- ja henkivakuutus, Jaana Friman ja Santeri
Palojärvi29/11/2024
SP/FIVA-EI RAJOITETTU
Julkinen

FIVA/2024/875

Teema-arvio vahinko- ja henkivakuutusyhtiöiden sisäisen tarkastuksen toiminnosta – toimintatavoissa ja resursoinnissa merkittäviä eroavaisuuksia

Finanssivalvonta on vuoden 2024 aikana kartoittanut vakuutusyhtiöiden sisäisen tarkastuksen toimintatapoja sekä toiminnon ammattitaidon ja resursoinnin riittävyttä. Teema-arvion tavoitteena oli selvittää, miten vahinko- ja henkivakuutusyhtiöt ovat järjestäneet sisäisen tarkastuksen toiminnon ja varmistaneet sen asianmukaisen toteuttamisen. Tavoitteena oli myös tarkastella millaisia toimintaperiaatteita, ohjeistuksia ja työkaluja yhtiöt hyödyntävät tarkastustoiminnassa varmistamaan riippumattomuuden ja tehokkuuden.

Valvottavatiedotteella tuodaan esiin selvityksen tuloksiin pohjautuvia suosituksia, hyviä käytänteitä ja kehittämiskohteita. Niiden avulla voidaan tarvittaen vahvistaa sisäisen tarkastuksen operatiivisesta toiminnasta riippumatonta tehtävää ja asemaa suorittaa kattavasti yhtiön toimintaan kohdistuvia tarkastuksia ja muita mahdollisia arvioita, sekä raportoida niistä ylimmälle johdolle.

Kyselyyn osallistui 22 Suomessa toimiluvan saanutta vahinko- ja henkivakuutusyhtiötä. Sen pohjalta tehdyt huomiot tukevat osaltaan jatkuvan valvonnan aiempia havaintoja, joiden mukaan vakuutusyhtiöiden sisäisen tarkastuksen toimintatavoissa ja resursoinnissa on merkittäviä eroja.

Teema-arvion keskeisimpiä havaintoja ovat:

- toiminnon resurssien ja ammattitaidon varmistamisessa on puutteita;
- tarkastussuunnitelmien laadussa ja laajuudessa on kehitettävää;
- sisäisen tarkastuksen ja hallituksen välisessä vuorovaikutuksessa on kehitettävää.

1 Laadukkaat kirjalliset toimintaperiaatteet luovat vahvan perustan sisäiselle tarkastukselle

Sääntely asettaa sisäisen tarkastuksen järjestämiselle ja toiminnalle vaatimuksia, joita tarkennetaan suosituksilla¹. Vakuutusyhtiölain mukaan vakuutusyhtiöllä on oltava kirjalliset sisäistä tarkastusta koskevat toimintaperiaatteet². Sääntelyssä on asetettu vaatimuksia toimintaperiaatteiden sisällölle ja niiden on oltava yhdenmukaisia koko yrityksen liiketoimintastrategian kanssa³. Toimintaperiaatteiden sisältöä tarkennetaan EIOPAn hallintojärjestelmää koskevissa ohjeissa⁴. Sisäisen tarkastuksen asianmukainen rooli vakuutusyhtiöissä perustuu huolellisesti laadittuihin toimintaperiaatteisiin,

¹ Vakuutusyhtiölaki (521/2008) 6 luku 15 §, Komission delegoitu asetus (EU) 2015/35 271 artikla sekä EIOPAn Hallintojärjestelmää koskevat ohjeet EIOPA-BoS-14/253 Jakso 8 Ohjeet 40–45

² VYL 6 luku 8 § 2 ja 3 mom.

³ VYL 6 luku 8 § 2 mom. ja Komission delegoitu asetus (EU) 2015/35 258 artikla 2 kohta

⁴ EIOPAn Hallintojärjestelmää koskevat ohjeet EIOPA-BoS-14/253 Jakso 8 Ohje 7 ja 42

Vahinko- ja henkivakuutus, Jaana Friman ja Santeri
Palojärvi29/11/2024
SP/FIVA-EI RAJOITETTU
Julkinen

FIVA/2024/875

jotka osaltaan varmistavat toiminnon riippumattomuuden ja eettisyyden sekä määrittelevät tarkastuksen käytännöt, vastualueet ja toimintatavat.

Selvityksen perusteella kaikilla vakuutusyhtiöillä on sääntelyssä edellytetyt toimintaperiaatteet. Finanssivalvonta korostaa, että toimintaperiaatteiden tulisi löytyä selkeästi dokumentoituna ja kattavina, jotta niillä voidaan ohjata tarkastustoimintoa ja edistää tarkastuksien objektiivisuutta, tehokkuutta, yhdenmukaisuutta ja jäljitettävyyttä. Vakuutusyhtiöiden tulisi varmistaa, että toimintaperiaatteet sisältävät vähintään EIOPAn hallintojärjestelmää koskevien ohjeiden mukaiset tiedot.

Selkeät ja laadukkaat toimintaperiaatteet luovat perustan sisäisen tarkastuksen tehokkaalle toiminnalle, mikä auttaa vakuutusyhtiöitä varmistamaan toimintansa, hallintonsa, sisäisen valvontansa ja riskienhallintajärjestelmänsä toimivuuden ja sääntelymukaisuuden. Vakuutusyhtiön hallituksen rooli on keskeinen sisäisen tarkastuksen toimintaperiaatteiden kehittämisessä. On tärkeää, että vakuutusyhtiön hallitus ymmärtää toimintaperiaatteiden merkityksen ja näkee ne strategisena välineenä, joka tukee liiketoiminnan pitkäjänteistä suorituskäytäntöä.

Hyvänä käytänteenä teema-arvion vastauksista havaittiin, että sisäiseen tarkastukseen kohdistetaan säännöllisesti myös vakuutusyhtiön ulkopuolisen tahon suorittamaa arviointia esimerkiksi vähintään viiden vuoden välein. Yhtiön tulisi lisäksi varmistaa, etteivät yhtiön hallinto-, johto- tai valvontaelimet vaikuta sisäisen tarkastuksen toiminnon tekemään tarkastukseen, tulosten arvioitiin ja niiden raportointiin, eivätkä siten heikennä sisäisen tarkastuksen toiminnon riippumattomuutta ja puolueettomuutta.

2 Ulkoistetun sisäisen tarkastuksen toiminnon valvontaan kiinnitettävä huomiota

Merkittävä osa vahinko- ja henkivakuutusyhtiöistä on ulkoistanut sisäisen tarkastuksen toiminnon. Osa yhtiöistä on tehnyt ulkoistuksen ryhmän sisällä. Sääntelyn vaatimukset ovat samat kaikissa ulkoistustavoissa. Kuten EIOPAn hallintojärjestelmää koskevissa ohjeissa⁵ todetaan, ryhmän sisällä tapahtuva ulkoistaminen ei lähtökohtaisesti eroa ryhmän ulkopuolelle tehtävästä ulkoistamisesta. Valintaprosessi voi olla tällöin joustavampi, mutta ryhmän sisäinen ulkoistaminen ei anna kuitenkaan mahdollisuutta vähäisempään huolellisuuteen ja valvontaan. Vakuutusyhtiöllä säilyy aina vastuu kaikkien velvoitteiden täyttämisestä.

Selvityksen perusteella erityisesti ryhmän sisällä ulkoistaneet yhtiöt ovat puutteellisesti arvioineet mahdollisuuksiaan ja kykyään vaikuttaa palveluntarjoajan toimintaan. Lisäksi puutteita havaittiin myös siinä, miten yhtiökohtaiset ja riskiperusteiset tarkastustarpeet on otettu huomioon ryhmään kuuluvissa yksittäisissä yhtiöissä. Finanssivalvonta suosittaa, että yhtiöt säännöllisesti varmistavat kykynsä vaikuttaa palveluntarjoajan toimintaan. Lisäksi

⁵ EIOPAn Hallintojärjestelmää koskevat ohjeet EIOPA-BoS-14/253 Johdanto Ohje 1.14 ja 1.15

Vahinko- ja henkivakuutus, Jaana Friman ja Santeri Palojärvi

29/11/2024
SP/FIVA-EI RAJOITETTU
Julkinen

FIVA/2024/875

sekä yhtiöiden hallitusten että palveluntarjoajien on varmistuttava siitä, että sisäisen tarkastuksen toiminta on riskiperusteisesti kohdistettu juuri kyseessä olevan yhtiön toimintaan.

Yhtiöllä, hallituksella sekä ulkoistuksesta vastaavalla henkilöllä on erilliset vastuut arvioida palveluntarjoajan suoriutumista tehtävästään sekä sen kykyä ja edellytyksiä suoriutua tehtävästään myös tulevaisuudessa. Teema-arvion vastausten perusteella kaikki yhtiöt eivät ole riittävällä tavalla toteuttaneet eri tahojen valvonta- ja arviointityötä. Puutteita havaittiin erityisesti myös säännönmukaisessa eteenpäin katsovassa arvioinnissa.

3 Toiminnon riippumattomuutta arvioitava säännöllisesti

Sisäisen tarkastuksen toiminnan riippumattomuutta asemaa yhtiössä sekä sisäisten tarkastajien objektiivisuutta työssään tulisi niin ikään arvioida säännöllisesti. Kyselyn vastausten perusteella vakuutusyhtiöillä on erilaisia menetelmiä ja välineitä tehdä tätä arviointia. Hyvänä käytänteenä voidaan pitää sitä, että sisäinen tarkastus ei vaikuta ja osallistu muuhun kuin oman toimintonsa suunnitteluun, toimintamallien hyväksyntään ja operatiiviseen toimintaan. Käytännöllä mahdollistetaan kolmannen puolustuslinjan toiminnan objektiivisuus eriyttämällä sen toiminta kokonaan muiden puolustuslinjojen toiminnasta.

4 Sisäisen tarkastuksen suora yhteys hallitukseen tukee vakuutusyhtiön suorituskykyä ja kehittää prosessien laatua

Hallituksen säännöllinen tiedonsaanti sisäisen tarkastuksen toiminnasta auttaa vahvistamaan yhtiön toiminnan, hallinnon, sisäisen valvonnan sekä riskienhallintajärjestelmän toimivuutta ja tukee siten myös yhtiön strategisten tavoitteiden saavuttamista. Yhtiöissä oli merkittäviä eroja kuinka usein sisäisen tarkastuksen toiminto raportoi hallitukselle tarkastussuunnitelman etenemisestä ja tarkastuksien havainnoista.

Finanssivalvonta tunnistaa hyvänä käytänteenä, että tarkastussuunnitelman vuosittaisen raportoinnin lisäksi sisäisen tarkastuksen vastuuhenkilö raportoi säännöllisesti hallitukselle tarkastussuunnitelman etenemisestä ja merkittävistä tarkastushavainnoista ja suunnitelmapoikkeamista. Lisäksi merkittävistä tarkastushavainnoista olisi hyvä käydä valmistelemaa keskustelua hallituksen tai sen puheenjohtajan kanssa ennen hallituksen kokousta. Edellä mainittu säännöllisyys tukee hallituksen kykyä varmistaa, että mahdolliset ongelmat tulevat ajoissa esille, hallituksen päätöksenteko paranee ja hallitus kykenee suuntamaan organisaation resursseja tehokkaammin merkittäviin kehityskohteisiin sekä strategisesti tärkeisiin osa-alueisiin.

Sisäisen tarkastuksen muun hallitusraportoinnin ohella sisäisen tarkastuksen toiminnosta vastaavan henkilön ja hallituksen puheenjohtajan välillä olisi hyvä pitää säännöllisiä tapaamisia. Tällä toimella edesautetaan

hallitusta pysymään ajan tasalla tarkastustoiminnan edistymisestä ja havainnoista.

Finanssivalvonnan näkemyksen mukaan sääntelyn vaatimukset sisäisen tarkastuksen riippumattomuudesta ja raportointivaatimuksista edellyttävät sisäisen tarkastuksen suoraa raportointia ja osallistumista hallituksen kokouksiin erityisesti toiminnon vastuulla olevien asioiden käsittelyyn. Hyvänä käytänteenä Finanssivalvonta pitää, että hallituksen kokouksiin osallistuva henkilö on toiminnosta vastaava henkilö. Tämän voidaan arvioida lisäävän luottamusta esitysten perusteellisuuteen ja auttavan hallitusta saamaan kokonaisvaltaisen kuvan toiminnon tilasta ja kehityksestä. Lisäksi toiminnosta vastaavan henkilön läsnäolo voi vahvistaa sisäisen tarkastuksen asemaa, vaikuttavuutta sekä edistää tiedonkulkua yhtiössä. Hyvänä käytänteenä tunnistetaan, että sisäisen tarkastuksen toiminnon vastuuhenkilö osallistuu tarvittaessa hallituksen muihinkin kuin sisäistä tarkastusta koskeviin asiakohtiin täydentääkseen omia tietojaan etenkin hallituksessa käsiteltävistä merkittävistä asioista.

Hyvänä käytänteenä Finanssivalvonta pitää, että sisäisille tarkastajille taaan ajantasainen pääsy hallitusmateriaaleihin. Pääsy dokumentteihin ja tietoihin tukee riippumatonta ja objektiivista jatkuvaa arviointia, mikä on kriittistä liiketoiminnan ja hallintojärjestelmän tehokkaalle valvonnalle. Laadukkaasti toteutettu sisäinen tarkastus ja hyvä tiedonkulku hallitukselle ovat keskeisiä osia vakuutusyhtiön hallintojärjestelmässä. Näiden toimien avulla pystytään vähentämään riskejä sekä tukemaan hallituksen ja johdon päätöksentekoa edistäen vakuutusyhtiön pitkän aikavälin liiketoiminnallisia tavoitteita.

5 Riittävä resursointi sekä osaamisen ja asiantuntemuksen säännöllinen varmistaminen keskeistä

Sisäisen tarkastuksen järjestämisessä on tärkeää varmistaa toiminnon riittävät resurssit sekä tarkastustyötä tekevien henkilöiden osaaminen ja ammattitaito. Vakuutusyhtiöiden toimintaympäristöön ja prosesseihin kohdistuu muuttuvassa maailmassa jatkuvasti lisää niin sisäisiä kuin ulkoisia muutoksia, jotka asettavat tehokkaan ja kattavan sisäisen tarkastuksen toteuttamiselle uudenlaisia haasteita ja tarpeita.

Vastauksista nousi esille, että vakuutusyhtiöiden välillä on merkittäviä eroja toiminnon resursoinnissa, kun huomioidaan yksittäiselle vakuutusyhtiölle kohdistettu ajankäyttö. Myös ryhmien osalta vastauksista havaittiin eroavaisuutta sen osalta, kohdistuuko yksittäisten tarkastajien työ vain jollekin finanssisektorin toimialalle tai löytyykö sisäisen tarkastuksen toiminnossa henkilöitä, jotka tekevät substanssiosaamista vaativia tarkastuksia vain jollekin spesifille toiminnalle (esimerkiksi ICT) finanssisektorin toimialasta riippumatta.

Toiminnon käytettävissä tulisi olla varsin laaja-alaisesti asiantuntijoita ja toisaalta joissakin erityistä osaamista vaativissa tarkastuksissa jopa hyvin

Vahinko- ja henkivakuutus, Jaana Friman ja Santeri
Palojärvi

29/11/2024
SP/FIVA-EI RAJOITETTU
Julkinen

FIVA/2024/875

syvällistä erityisasiantuntijuutta. Teema-arvion vastauksien perusteella vain harva yhtiö ostaa organisaation ulkopuolista tarkastusapua sisäisen tarkastuksen toiminnon tueksi, vaikka toimintaperiaatteet sen sallisivat. Olisi suositeltavaa, että vakuutusyhtiöt osana tarkastustoiminnan kehittämistä harkitsisivat vaativiin tarkastuksiin tarvittaessa myös ulkopuolisen substanssiasiantuntijuuden lisäämistä.

Selvityksen mukaan muutaman yhtiön sisäinen tarkastus ei ollut useampana peräkkäisenä vuotena pystynyt toteuttamaan tarkastussuunnitelmaansa. Sisäisen tarkastuksen toiminto ei saisi olla haavoittuvainen henkilöstövaihdoksille tai muille muutoksille, kuten äkillisille tarkastussuunnitelman ulkopuolisille tarkastustarpeille. Toiminnon tulisi myös tarvittaessa pystyä toteuttamaan perustehtävien ja teemallisten tarkastusten lisäksi myös erityistarkastuksia. Sisäisen tarkastuksen tulisi myös itse kriittisesti pystyä tunnistamaan ja raportoimaan hallitukselle havaitsemansa resurssi- ja osaamisvajeensa. Vastaavasti hallituksen vastuulla on arvioida sisäisen tarkastuksen toimintaa ja sen riittävyttä ja tarpeen vaatiessa kohdistaa toimintoon kehitystoimenpiteitä.

Vastausten perusteella muutamat yhtiöt hyödyntävät tarkastuksissa yhtiön muiden asiantuntijoiden tai keskeisten toimintojen työtä ja osaamista. Tällaisissa toimintatavoissa yhtiön tulisi kuitenkin arvioida ja varmistaa, etteivät yhtiön muut toiminnot (ml. keskeiset valvontatoiminnot) vaikuta sisäisen tarkastuksen työhön sopimattomasti ja vaaranna sen riippumattomuutta ja puolueettomuutta.

6 Järjestelmälliseen riskianalyysiin perustuva tarkastussuunnitelma vahvistaa toiminnan oikea-aikaisuutta

Komission delegoidun asetuksen mukaan yhtiön sisäisen tarkastuksen tulee laatia, toteuttaa ja ylläpitää tarkastussuunnitelmaa, jossa huomioidaan yhtiön koko toiminta ja hallintojärjestelmä. Tarkastussuunnitelmaan tulee soveltaa riskiperusteista lähestymistapaa prioriteettien valinnassa. EIOPAn hallintojärjestelmää koskeissa ohjeissa todetaan lisäksi, että yhtiön tulisi varmistaa sisäisen tarkastuksen tarkastussuunnitelman perustuvan järjestelmälliseen riskianalyysiin.

Yhtiöiden tarkastussuunnitelmien laadintaprosessin ja sisällön välillä oli kyselyn vastausten perusteella havaittavissa eroja. Usean yhtiön suunnitelmat eivät huomioineet rotaatiota edes merkittävien toimintojen osalta eivätkä suunnitelmat perustuneet järjestelmälliseen ja riskiperusteiseen lähestymistapaan prioriteettien valinnassa. Hyvin laadittu ja laajaan riskien hahmotuskykyyn pohjautuva tarkastussuunnitelma auttaa tarkastuskohteiden ja painotusten huomioimisessa sekä ajan ja resurssien allokoimisessa.

Vahinko- ja henkivakuutus, Jaana Friman ja Santeri
Palojärvi

29/11/2024
SP/FIVA-EI RAJOITETTU
Julkinen

FIVA/2024/875

7 Tehokas tarkastushavaintojen hallinta vahvistaa valvontaa ja edistää toiminnan tehokkuutta

Tarkastushavaintojen asianmukainen käsittely ja seuranta ovat olennaisia toimia yhtiön toiminnan, hallinnon, sisäisen valvonnan sekä riskienhallintajärjestelmän vahvistamiseksi. Finanssivalvonta pitää hyvänä käytänteenä, että avoimia tarkastushavaintoja ei suljeta, ennen kuin voidaan varmistaa, että tarvittavat korjaavat toimenpiteet on suoritettu ja kirjallisesti dokumentoitu. Tällä varmistetaan, että hallituksella on tarkka käsitys tarkastushavaintojen asianmukaisesta käsittelystä. Finanssivalvonta pitää hyvänä käytänteenä, että hallituksen kokouksissa säännöllisesti liitetään hallitusmateriaaliin lista auki olevista tarkastushavainnoista. Toimintatapa parantaa osaltaan läpinäkyvyyttä ja hallituksen tietoisuutta tarkastushavainnoista.

Hyvänä käytänteenä pidetään sitä, että jokaiselle tarkastushavainnolle nimitetään vastuuhenkilö, mikä vähentää riskiä siitä, että tarkastushavainnot jäävät käsittelemättä tai korjaamatta. Toimintatapa vahvistaa vakuutusyhtiön hallinnollisia prosesseja ja parantaa sisäisen valvonnan laatua.

Sisäisen tarkastuksen toiminto tulisi nähdä tärkeänä osapuolena tarkastushavaintojen sulkemisprosessissa. Finanssivalvonta pitää hyvänä käytänteenä, että sisäisen tarkastuksen toiminto hyväksyy ja sulkee tarkastushavainnot vasta sen jälkeen, kun toiminto on itse arvioinut, että korjaavat toimenpiteet on tehty ja kirjallinen dokumentaatio on asianmukaisella tasolla. Tällä tavalla varmistetaan, että tarkastushavaintojen käsittely on objektiivista ja huolellista eikä ainoastaan muodollinen toimenpide. Samalla sisäisen tarkastuksen toiminto kolmantena puolustuslinjana pystyy tarkistamaan hallinnollisten toimenpiteiden riittävyyden.

Teema-arvion vastauksista kävi ilmi, että suurinta osaa sisäisen tarkastuksen suosituksista on noudatettu, mikä kertoo vakuutusyhtiöiden sitoutumisesta yhtiön toiminnan, hallinnon sekä riskienhallintajärjestelmän kehittämiseen ja sisäisen valvonnan vahvistamiseen. Finanssivalvonta korostaa, että jos suositus on päätetty jättää noudattamatta, tulisi päätös dokumentoida huolellisesti ja perustella. Näin hallituksella on selkeä ymmärrys, miksi tiettyjä korjaavia toimenpiteitä ei ole katsottu tarpeellisiksi suorittaa ja minkälaisia riskejä suosituksen noudattamatta jättämisestä syntyy.

8 Yhtiökohtaiset havainnot nostetaan tarvittaessa esiin valvonnassa 2025

Monen suomalaisen vahinko- ja henkivakuutusyhtiön sisäinen tarkastus noudattaa toiminnassaan sääntelyn ja viranomaisohjeiden lisäksi sisäisen tarkastuksen kansainvälisiä ammattistandardeja, eettisiä sääntöjä ja käytännön ohjeita. Uudet sisäisen tarkastuksen kansainväliset ammattistandardit astuvat voimaan 9.1.2025. Uusissa standardeissa pyritään vielä vahvemmin yhdistämään sisäinen tarkastus yhtiön sisäisen valvontaan ja riskien tunnistamiseen.

Vahinko- ja henkivakuutus, Jaana Friman ja Santeri Palojärvi

29/11/2024
SP/FIVA-EI RAJOITETTU
Julkinen

FIVA/2024/875

Mikäli sisäisen tarkastuksen toiminto on järjestetty ja resursoitu yhtiön kannalta optimaalisesti, on sillä erinomainen asema tunnistaa ja raportoida havaintoja sekä omalta osaltaan tukea hallitusta ja operatiivista johtoa parhaalla mahdollisella tavalla sekä mahdollistaa tarkastustyön kautta yhtiön liiketoiminnan kehittämistä.

Kyselyn vastauksia ja niistä tehtyjä havaintoja hyödynnetään vuoden 2025 valvonnassa sekä vuoropuhelussa valvottavien kanssa.

Lisätietoja antaa

Vanhempi valvoja Jaana Friman, jaana.friman@finanssivalvonta.fi
Vanhempi valvoja Santeri Palojärvi, santeri.palojarvi@finanssivalvonta.fi

Jakelu

Julkinen